

Slavenski dom

Ste. 166

V Ljubljani, v četrtek, 23. julija 1936

Leto 1.

Položaj v glavnem nespremenjen, uporniki prodirajo z dveh strani - Vlada se brani s skrajnimi napori

Krvavi dnevi nad Španijo

Vesti z vladne strani

Madrid, 23. julija. o. Ves včerajšnji dan in večer se položaj v Španiji kljub najbolj nasprotujočim se vestem ni spremenil. Vladne čete, kakor uporniki so dosegli nekaj uspehov. Vladne čete so zavzele Toledo, ki leži blizu Madrida in ki ni v pravo revolucijo stopilo zaradi tega, ker ni imelo zveze z uporniki. Vladna letala so dobila nalog, da začno bombardirati uporniška središča, tako Saragoso, Valladolid. Uporniki pa so pod poveljstvom generala Molle zasedli Salamanca in so zdaj gospodari 10 španskih pokrajin. Uprli so se gojenci vojne akademije v Toledo.

V Madridu 500 mrtvih, 3000 ranjenih

Proti Madridu uporniki počasi prodirajo in ne naletijo nikjer na poseben odpor. Po zadnjih poročilih so oddaljeni od prestolnice kakih 30 km. Uporniški oddelki prodirajo v treh skupinah, od katerih šteje vsaka okrog 40.000 mož. Vlada je sinoči oddala vse potrebno za obrambo Madrida. Čete generala Molle so dospole že do Villalba, ki leži v neposredni bližini Madrida. V Madridu so včeraj divjali krvavi boji. Do zdaj je v teh bojih v sami prestolnici bilo 500 mrtvih in 3000 ranjenih. Uporniki, kakor vlada širijo drugo o drugem zelo pretirane vesti. Po poročilih vlade je upora po vsej Španiji že konec, udali se je Sevija, padel San Sebastian in vladne vojne ladje obstreljujejo uporna mesta ob Sredozemskem morju. Nasprotno pa Sevilska postaja še zmeraj objavlja poročila generala Franca in generala Molla daje svoja povelja s postaje v San Sebastianu.

V Gibraltar so pribežali častniki s treh vladnih bojnih ladij, katerih posadke so se uprle. Kar se tiče vesti iz španskih virov, je treba reči, da so vse nezanesljive. Edina resnica je, da besne po vsej Španiji divji boji in da si tako uporniki, kakor vlada s krajno krutostjo prizadevajo, da bi dobili oblasti v svoje roke.

Vladne bojne ladje nimajo več kuriva, da bi lahko zasledovale upornike in bombardirale uporniška mesta na obali. Iz tega je razvidno, da so vsa španska oporišča vojne mornarice v rokah upornikov. Vladne ladje so se zaradi tega zatekle v Tanger, ki leži na afriški obali nasproti Gibraltarja in ima mednarodno upravo. General Franco pa je zaradi dejstva, da so nekatere nevtralne ladje, ki so zasidrane pred Tangerjem, streljal na uporniško mesto Ceuto — tu gre predvsem za neko ruskno ladjo — poslal mednarodni upravi trdnjave Tanger ultimatum, da morajo takoj vse ladje nevtralnih držav zapustiti pristanišče, ker bodo uporniška letala bombardirala španske vojne ladje. Španske vojne ladje so zdaj negibne, ker tangerska uprava ne dovoli, da bi v Tangerju naložile kuriva. V Bayonne, francosko mesto blizu španske meje je pribežalo 13 španskih komunističnih voditeljev.

Diplomatski predstavniki Italije in Francije so protestirali pri španski vladi zaradi tega, da poskuša špansko mornarico poveljstvo uporabljati Tanger, kot preskrbovališče za svoje bojne ladje. Opozorili so špansko vlado na težke posledice, katere bi imela kršitev nevtralnosti tangerskega mesta. Enako opozorilo so poslali tudi generalu Francu.

Splošno se pričakuje, da bo odločitev glede španske usode padla danes.

Uporniške armade

Pariz, 23. julija. o. Po poročilih s španske meje prodirajo uporniki na severu v treh oddelkih. Poveljuje jim general Molla. Prva kolona je prišla že do mostu Indaraza čez Ebro, ki so ga vladne čete včeraj na begu razrušile. Dva druga oddelka prodirata po dveh vzporednih dolinah proti Madridu in sta v stalni zvezi.

Prvemu oddelku poveljuje general Molla sam, drugemu polkovnik Beorlegli, tretjemu pa polkovnik Luis Rey Villanueva. Zadnja dva oddelka prodirata iz trdnjave Irun in Fordarabia.

Gibraltar, 23. julija. AA. Havas: Tukaj krožijo vesti, da so se uporniške čete začele izkrcavati iz Afrike v južno Španijo in da se bližajo obalnim mestem. Boje se, da bodo vladi zveste vojne ladje morale bombardirati mesta, ki so jih zavzele uporniške čete.

Štiri vladi zveste vojne ladje so bombardirale Ceuto. Med obalo in ladjami se je razvila huda topniška borba in so nazadnje ladje morale odpluti. Ko so se ladje umikale, so zašle v angleške teritorialne vode. Angleška patrolna ladja jih je pozvala, da se morajo umakniti, kar so ladje tudi takoj storile.

Tanger, 23. julija. AA. Snoči ob 19 so glavne enote španske vojne mornarice zapustile tukajšnje pristanišče.

Položaj v Madridu

Madrid, 23. julija. o. Nocoj je v Madridu vladal mir. Požar, ki je izbruhnil, je v glavnem ugašen. Milični oddelki križarijo po ulicah v velikem številu. Vest, da so poslali okrepitev proti Valladolidu, Saragosi, Burgosu in Toledo potrjujejo. Milični oddelki v Madridu, bodo reorganizirani. Njihovo akcijsko področje bo razširjeno.

Med prostovoljci, ki opravljajo stražniško in patrolno službo po prestolici, so tudi mnoge ženske. Oborožene so z avtomatičnimi revolverji. Sumljivi peši se morajo legitimirati. Prav tako pregledujejo straže avtomobile in kamione s prostovoljci, ker kroži glas, da se nameravajo uporniki pojaviti v mestu kot dozdnevni prostovoljci in iznenada na vseh važnih križiščih napasti s strojnimi vladne čete.

Havas poroča: Ekstremni socialistični list Claridad poroča v svoji jutranji številki, da so se uporniki v Granadi predali. Vladne pomorske edince

bombardirajo Corunno in je pričakovati, da se bodo uporniki v tem mestu v najkrajšem času predali.

Vlada je izdala okrožnico, v kateri grozi s strogimi kaznimi trgovcem in industrijem, ki bi skušali izkoristiti sedanje nesrečne dogodke v Španiji za neprimerni porast cen.

Vladni uspehi

Rabat, 22. julija. AA. Mesto Almeria je prišlo v roke vladnih čet. To se je zgodilo takole: Križarka »Lefante« je odplula iz Tangerja, da bi se v Gibraltarju opremila s gorivom. Angleške pomorske oblasti pa so to odklonile. Ladja je zaradi tega krenila v Almerio, ki je bila v rokah upornikov. Prihod križarke je tako ohrabil čete, ki so ostale vladi zveste, da so s pomočjo obstreljevanja s strani križarke prisilile upornike po hudem boju k predaji. General Deliano je poslal proti Almeriji nove uporniške čete. V pokrajini Seville je bilo davi mirno. Vojaske oblasti so izdale vse potrebne ukrepe za prehrano prebivalstva.

Notranje ministrstvo objavlja: Vladne čete so slednjič zavzele Almerijo, Alcala in Debenares. Uporniki imajo samo še Saragoso, Valladolid in Seville. Po nepotrjenih vesteh, ki so krožile snoči, so se uporniki v Seville zvečer predali. V vladne roke je padel tudi Toledo.

Barcelona, 22. julija. AA. (DNB). Vlada je objavila izjavo, da je bivši poveljnik katalonske civilne garde Arenguren imenovan za poveljnika katalonske vojaške oblasti. General Arenguren prevzame mesto aretiranega generala Lana de la Incomienda. Katalonska vlada nadzira konzulate in okraje, v katerih žive tuji državljani. Uradno poročilo katalonske vlade pravi dalje, da zmaga ljudske fronte ni ogrožena. Tuji državljani in njihova lastnina je pod zaščito katalonske vlade.

Poročila iz uporniškega tabora

Lizbona, 23. julija. o. Poveljstvo uporniških čet v Sevilji javlja, da so uporniška letala potopila pred Cadixom tri vojne ladje, ki so stale na strani vlade.

Reuter poroča, da je španskim vojnim ladjam, ki so zveste vladi, in ki so pred Tangerjem, zmanjkalo kuriva in niso mogle napasti upornikov.

Tanger, 23. julija. Tangersko pristaniško poveljstvo je sprejelo radiogram od poveljstva upornikov iz Ceute, ki zahteva od pristaniškega poveljstva, da se morajo takoj odstraniti nevtralne ladje iz luke ker uporniki nameravajo bombardirati španske vladne vojne ladje, ki so pred Tangerjem.

Proglasi uporniških vodij

Lizbona, 23. julija. Tu so prejeli radiogram poveljnika španskih upornikov generala Franca, ki javlja, da se tudi pomorsko letalstvo priključe upornikom. Po poročilu današnjega »Matinas« iz Londona, je vodja upornikov v Španiji general Franco izjavil, da je nevarnost komunističnega gibanja v Španiji, zlasti v španski vojni mornarici pospešila dogodke, in da je uporniško gibanje izbruhnilo v zadnjem hipu, da reši zapadnoevropsko civilizacijo. General Franco je potrdil svoje trditve z okolnostjo, da je sovjetska ladja za prevoz petroleja oborožena z dvema topovoma včeraj sodelovala pri bombardiranju Ceute.

General Quipo del Lano je izdal danes po radijski postaji v Sevilji proglas na špansko ljudstvo, v katerem pravi med drugim, da je oddelek upornikov na poti iz Seville v Madrid padel v zasedo in da bo zdaj on masčeval svoje tovariše. General ostro kritizira informacije, ki jih razširja radijska postaja v Madridu. Za generalom je go-

voril po radiu napovedovalec, in dejal, da se uporniško gibanje v pokrajini Badajoz širi. Na koncu je izjavil, da francoska kolonija v Sevilji ni v nobeni nevarnosti.

Poveljstvo upornikov v Sevilji poroča po radiu, da so tri španske vojne ladje, ki stoje na strani vlade, bombardirale Cadiz. Obalske baterije so takoj odgovorile in prisilile ladje, da so se umaknile.

Madrid, 22. julija. AA. (DNB). Snoči je bilo v raznih krajih mesta živahno streljanje med uporniki in vladnimi četami. Pri tej priliki je zašel en strel v sobo poročevalca DNB in padel na njegovo pisalno mizo. K sreči ni bil nihče ranjen.

Tri španske vojne ladje, ki so prispele v Gibraltar, da izpopolnijo svoje zaloge goriva, so zopet odplule iz tukajšnjega pristanišča, ker goriva niso mogle dobiti.

Begunci čez mejo

Pariz, 22. julija. AA. Poročajo iz Hendaja, da je Mariano Menori, guverner španske pokrajine Novaro, v spremstvu svojega osebnega tajnika pobegnil v Francijo.

Havas poroča iz Bayonne, da je prispelo tjakaj 13 komunističnih prvkov iz San Sebastiana in njegove okolice. Francoske oblasti so vzele komunistom orožje in dovolile prosto gibanje, pod pogojem, da brez dovoljenja oblastev ne zapuste Bayonne.

Na Portugalsko so danes začele prihajati dolge kolone avtomobilov z begunci iz Španije.

Po vesteh iz Hendaja je na francosko ozemlje prišel španski policijski oddelek, ki je kot osebna straža za časa sedanjih neredov bil dodeljen pokrajinskemu namestniku v Pampeluni.

Najnovejše iz Španije

Ceuta, 23. julija. AA. Havas poroča: General Franco je objavil po tukajšnjem radiu, da bodo uporniki vsak čas vkorakali v Madrid. Stab vrhovnega poveljstva upornikov, pa se še zmeraj nahaja v Tetuanu.

Nad Madrid

Pariz, 22. julija. AA. S španske meje poročajo, da je general Cavallena, poveljnik uporniške pelete divizije v Saragosi, razglasil po radiu mobilizacijo rezervistov svojega divizijskega okoliša, ki so služili v kadru med leti 1931—1935.

Sevillski radio objavlja poročilo, uporniškega poveljstva, ki pravi, da prodirajo uporniki proti Madridu. Poročilo pravi, da je začela avtoriteta sedanje vlade tudi v Madridu naglo padati.

Iz Ponte Vedre je prišlo radijsko poročilo, da so uporniki razpršili tamošnje milico, ki je bila sestavljena iz skrajnih levičarskih elementov. Prebivalci tega kraja so pozdravili upornike kot osvoboditelje.

Madrid, 23. julija. AA. Havas poroča: Notranje ministrstvo objavlja, da so vladne čete zavzele Lalenco.

Madrid, 23. julija. AA. Havas poroča: Vladne čete, ki so bile iz Alicante poslani s močnim topništvom v Murcio, so zavzele Jelin in pokrajino Murcia.

Bordeaux, 23. julija. AA. Havas poroča: Tukajšnji dnevnik »La Petite Gironde« objavlja vest iz Hendaja, da znaša število mrtvih v obeh taborih dosedaj okoli 20.000. Po drugih osebah presega to število 25.000.

Havas poroča: Zunanje ministrstvo je sprejelo poročilo o neugodnem položaju, v katerem so ameriški državljani v Madridu. Nekateri izmed teh državljanov, ki stanujejo v posameznih madridskih hotelih so bili že večkrat izpostavljeni strelom iz pušk. Mnogi tudi stradajo, ker je v prestolnici zmerom manj živeža.

Havas poroča: Zjutraj so iz Madrida poslali v notranost 40 kamionov z nekaterimi oddelki policijskih napadalnih oddelkov in v večjem številu dobrovoljcev. Večina teh kamionov je šla v smeri proti Toledo.

Po neki zasebni vesti iz Madrida je oddelek uporniških čet pod poveljstvom generala Gila Albe prišel 50 km vzhodno od Madrida, kjer se je takoj razvila huda bitka z vladnimi četami. Neka druga skupina upornikov je začela z borbo proti vladnim četam. Na vrhovih Buitrago, ki je oddaljeno 60 km od Madrida.

Izbirne pavalne tekme končane

Včeraj se je vršilo izbirno tekmovalje v plavanju naših najboljših plavalcev.

200 m prosto (izbirna): 1. Vilfan (Ilirija) 2.21 (nov jugosl. rekord), 2. Defilipis 2.27.2, 3. Gazzari 2.30. Cerar. Ti štirje bodo Jugoslavijo zastopali v Berlinu.

100 m hrbtno (izbirna): 1. Vilfan 1.14.2, Schell 1.17.2, 3. Gazzari 1.22.8. Vilfan je plaval precej ležerno, vendar v novem rekordnem času. Star rekord ima Ciganović s 1.48.8. Vilfan je že v Gradcu plaval 1.11.2.

100 m prsno za dame (ni bilo izbirno): 1. in 2. Binder in Finc 1.41.8, 3. Jerele 1.45.9, 4. Zaletel 1.51.8.

50 m za juniorje: Scarpa 31 sek., Pestevšek 31.6 in Banko 31.7.

100 m prsno za gospode: 1. Cerar 1.16.2 (ker ni bil predpisano oblečen, rekord ni priznan), 2. Binder 1.23, 3. Biber 1.32.3.

Bilo je še tekmovalje v skokih iz trimeterske deske, pri katerih se je najbolj izkazal naš skakač Zihel, dalje Mirko Pogačnik, Bezan, Segar, Pribošen in Trost.

Waterpolo A : B 5:0

Sledila je nato waterpolo-tekma med postavama A in B. V postavi A so bili skoraj vsi, ki jih je pavalna zveza postavila v olimpijsko reprezentanco. V B postavi pa sta od ljubljanske Ilirije igrala tudi Fux in Vrankar. Prvi polčas se je končal s 4:0 za postavo A, v drugem polčasu pa je nevihta, ob stanju 1:0 za A, onemogočila nadaljevanje. — Sodil je odlično in strogo gospod Kramaršič.

Slike k članku na 2. strani: Z reševalno ekspedicijo križem po Kamniških planinah za pogrešanima visokošolcema.

Z reševalno ekspedicijo križem Kamniških planin

za pogrešanima visokošolcema (Od našega poročevalca, ki je včeraj spremljal ekspedicijo.)

Kamniška Bistrica, 22. julija.

Razumljivo je, da je vest o tem, da sta izginila v Kamniških planinah zopet dva mlada visokošolca, vzbudila veliko pozornost ne samo v Ljubljani, marveč posebno še tudi med planinci, ki se mudijo bodisi po planinah ali pa na letoviščih. Največje pa je gotovo zanimanje v Kamniški Bistrici, kjer se stekajo poročila reševalnih ekspedicij. Letoviščarji in turisti, ki jih je letos v Kamniški Bistrici precej, z radovednostjo pričakujejo vsak dan poročil, vendar doslej še nobeno poročilo ni prineslo nič jasnosti — in je usoda obeh pogrešancev ostala prej ko slej negotova.

Intervju v koči ob 5 zjutraj

Ko sem v torek zvečer prispel na Kokrško sedlo, je ravno ponehal dež, tembol pa se je začelo uveljavljati veter in burja; močnega hrkanja na vrata sploh niso razlikovali od rohnenja vetra in tako sem čakal pred kočjo dobrih 20 minut, da sem spravil na noge nekega turistu, ki mi je potem zbudil še gospodinjico.

Nisem bil siguran; ali je ekspedicija, ki jo iščem, v tej koči, ali je kje drugje. Zato je bilo prvo vprašanje gospodinjice seveda o ekspediciji. Vse je bilo v redu: dva člana ekspedicije spita tukaj, druga dva v Češki koči.

Topof sem moral opustiti »expres«-novinarsko delo ter prihraniti razgovor s članoma ekspedicije za drugi dan. Nisem ju namreč smel zbuditi, ker bi bilo to enostavno — nesramno, pač pa sva se z gospodinjico dogovorila, da me zbudi na vsak način pred odhodom obeh reševalcev.

In tako je tudi bilo: okrog pete ure zjutraj smo že sedeli pri zajtrku in obenem je bil tu tudi že prvi razgovor s članoma ekspedicije.

Ekspedicija: štirje bratje

Kmalu sem zvedel vse, kar me je zanimalo. Ekspedicijo tvorijo štirje bratje Erjavski: France, oskrbnik koč na Kokrškem sedlu, ter Peter, Lojze in Tone, ki so vsi iz Kamniške Bistricice. Po splošni sodbi so to najboljši vodniki za Kamniške planine ter njihovi najboljši poznavalci. Oni ne vedo samo za vsako stransko stezico v Kamniških planinah, tudi ne vedo samo za vsak možen prehod čez stene, oni vedo celo za vsako gamsovo stezo, po kateri se klatijo gamsi čez najhujše stene in prepade. In po teh in takih stezah se reševalna ekspedicija, kakor sem se kmalu sam prepričal, plazi in išče pogrešence.

Ekspedicija razdeljena v dva dela

Kakor rečeno, sta prenočevala v Cojzovi koči samo dva člana ekspedicije: France in Peter, dočim sta ostala dva — Lojze in Tone — prenočevala v koči od torka na sredo v Češki koči. France in Peter sta mi kmalu pojasnila: ekspedicija dela v dveh skupinah; France in Peter skupaj ter Lojze in Tone skupaj. Med seboj si porazdelijo terene in odidejo po dva in dva v svoje smeri. Med seboj pa vzdržujejo ves čas zveze na ta način, da se prej dogovorijo za mesto, kjer se ob določeni uri sestanejo. To je potrebno radi tega, da dva ne bi iskala naprej, če bi med tem druga dva že kaj našla.

Ko se sestanejo, napiše najstarejši, t. j. France, poročilo na SPD v roke gospoda Koželja v Kamniku. To poročilo odda potem prvemu turistu, ki ga sreča in o katerem ve, da bo odšel še istega dne v Kamniško Bistrico, kjer prevzame potem poročilo šofer, ki vozi iz Kamnika. Je pa France previden; kadar namreč dvomi, ali je bil turist, ki mu je dal pismo, zanesljiv in ali bo tudi res še istega dne odšel v Kamniško Bistrico, tedaj napiše — če ima kaj časa — še eno pismo in ga odda drugemu turistu. Eno od obeh pisem potem gotovo prispe še istega dne v dolino. Seveda pa pridejo dnevi, ko ne srečajo nobenega turistu, ki bi šel v Bistrico, in takega tudi v kočah ne najdemo. V takih primerih čaka potem poročilo pač do naslednjega dne.

Od Štruce do Grintovca

France in Peter sta mi tudi pripovedovala, kaj so doslej že preiskali in pregledali. V torek sta Lojze in Tone mehnika izpod Štruce čez Dolgi hrbet, od tam na Gamsov škret in na Milnarsko sedlo proti Češki koči. Nista seveda šla navadno pot, kakor jo hodijo turisti. Reševalca sta se sicer držala smeri, kakor vodi običajna steza, vendar sta pri tem pregledala tudi vse terene okrog me, posebno pod potjo. Kako je taka tura ne samo utrudljiva, marveč tudi nevarna, ve vsakdo, kdor pozna Kamniške planine. Dalje sta pregledala reševalca vse terene na severni strani pod Velikim Grintovcem, kjer sta prečkala vse police, ravno tako tudi ledenike na Gornjih Ravneh pod Kremžarjevo poljo.

Ves dan napornega iskanja je bil brezuspešen. V stehal sta prebrala tudi znano torkovo nevihto, nakar sta se proti večeru zatekla v Češko kočjo, kjer sta prenočila.

Tudi na Kočni brez sledu

Med tem sta France in Peter v torek prelezla Dolgo steno in pregledala vso vzhodno stran proti Legarijem; preiskala sta vse ledenike pod Velikim Grintovcem ter se povzpela po stari že opuščeni poti na Mali Grintovec. Od tam sta potem šla na severno steno v fliši žleb, kjer se je pred leti ubil turist Weber. Predčrta sta se tudi čez Prode pod Vel. Grintovcem, od tam pa sta krenila proti Dolškim Škrbinam ter na zahodno stran Grintovca in tudi tam pregledala vse ledenike in kočanje.

Nato sta se povzpela na vrh Kočne, da bi morda tam našla kako sled v spominski knjigi. Bilo pa je zaman: tudi v spominski knjigi na Kočni ni nobenega sledu o pogrešanih turistih. Sploh sta iz meseca julija v knjigi na vrhu Kočne samo vpisala dveh turistov: eden datira od 6. t. m., drugi od 19. t. m. Z vrha Kočne sta se France in Peter podala čez Dolce proti Cojzovi koči. Na poti proti koči ju je zalotila tudi nevihta, ki smo jo imeli v torek popoldne sicer tudi v Ljubljani, ki pa po pripovedovanju ni bila niti senca one, ki je divjala po grebenih Kamniških planin.

Edina najdba: zametast klobuk

Ves dan napornega torkovega iskanja je prinesel samo eno najdbo: Peter je našel na Prodeh pod Vel. Grintovcem moški zametast klobuk, o katerem ne vedo, čigav je. Klobuk je živorjav barve in brez traka. Ni pa prav nič verjetno, da bi bil klobuk last katerega izmed

obeh pogrešancev. Oskrbnik Cojzove kočje, Franc Erjavšek, se namreč dobro spominja, da se je letos spomladaj nek turist v kočjo priželeval, da mu je veter odnesel klobuk. To je bilo nekako nad mestom, kjer je bil sedaj klobuk najden.

Klobuk je sedaj spravljen v Cojzovi koči, in skušali bodo ugotoviti, čigav da je.

Razen tega klobuka niso reševalci našli tudi v torek na prav nobeno sled ali znak, ki bi kakorkoli mogel biti v zvezi s pogrešanima lanšo in Mikšičem.

Čez stene in police mimo spominskih plošč...

Po zajtrku smo jo mahnilo — France in Peter sta namreč pristala na to, da ju spremljam — iz Cojzove kočje proti Oglu in naprej proti Skuti. Kmalu za prvimi grebeni smo prečkali strmo pobočje obraščeno tu in tam z malim grmičevjem, ki pa kmalu preneha in se pobočje spremeni v strmo steno. Nad pobočjem je vdolana v skalo bela plošča: nem dokaz, da se je tu lansko leto ubil Gombač...

Peter je nastavljal daljnogled, pogledal v kotanje pod steno. Na snežišču spodaj je stal gams, ki smo ga mogli videti tudi s prostim očesom. Ponosno se je oziral naokrog, kakor da stoji na straži. Sele po daljšem opazovanju smo ob straneh med ruševjem videli še ostale — bila jih je četa čreda.

Nadaljevali smo običajno pot proti Oglu. Peter in France sta neprestano poslušala, pregledovala snežišča in prodovje, se ozirala po skalovju in se sklanjala nad prepade ter jih motrila z daljnogledom. Navadno je lezel eden nad potjo, drugi pod njo.

Po sledovih gamsov

Kmalu smo prišli na prodovje pod Skuto. Tudi tukaj je bilo treba pregledati vse žlebove, kočanje, prepade in stene. V takem primeru reševalci seveda ne more vpraševati, kje gre pot in kje je markacija. Bilo je treba priti do posameznih mest brez ozira na to, ali je kdo že kdaj hodil in lezel tod ali ne. V takih primerih so najodličnejši plezalci in pomočniki — gamsi.

Gamsov je tod na stofine. Pod Skuto smo se sestali nad neko pečino: France je prišel z gornje strani, s Petrom pa sva prišla počez France, ki je bil na pečini prvi, nama je od daleč dajal znake, naj hodiva previdno tiho. In ko sva prišla k pečini, sva videla zakaj: nekaj sto metrov nižje se je pasla med ruševjem čreda kakih 50–60 gamsov. Tudi pozneje smo še večkrat videli večje črede, enkrat pa smo imeli priliko v nasprotni steni gledati sedem gamsov, ki so drveli čez drn in strn po skalovju navzdol. Cloveku, ki to opazuje, se zdi sploh nemogoče, da more čez tako skalovje kako živo bitje. Gamsi to zmore — obenem pa je s tem nekaj koziptol turistom, ki se morajo podati v vsako skalovje. To so seveda predvsem reševalci.

Cesto smo prišli pod pečino, o kateri sem dvomil da jo bomo zmogli. Ne da bi vedeli za izhod in v slutnji da se bomo morali sredi skal obrniti, sem skledil reševalcema. Toda vedno je šlo: prišli smo skozi pečino, naj so bile kakršnekoli. Ko sem vprašal Petra, če iz lastnega tako dobro ve za vsako smer, mi je povedal plezalsko modrost: koder so sledovi gamsov, tam so tudi prehodi. Gamsi namreč lezejo samo po takih žilah med skalovjem, kjer je izhod. Taka žila se zato nikdar ne konča pod kako dolgo steno, preko katere bi ne bilo mogoče priti. Tako so nam bili torej gamsi posredno kažiptol po skalovju.

Nad prepadi preko snežišč

Ob krasnem vremenu smo tako lezli čez skalovje, po prodovju, Erjavška sta se sklanjala čez previse, lezla v žlebove ter raziskovala vsako sumljivo mesto.

Cesto smo prihajali tudi na dolga snežišča, ki se začenejo navadno pod kako steno ali strmim skalovjem ter se končujejo nad navpičnimi prepadi, ki so včasih globoki tudi nad 100 m. Prečkane takih snežišč je menda najnevarnejša stvar, kar jih je ob tem času v planinah. Sneg sam je izredno trd in kakor zbečlonar. Le proti poldnevni se vrhnja plošča malo omehča, tako, da je nad trdo podlago nekaj centimetrov solnatega snega. Toda večji del dopoldneva ni niti te mehke vrhnje plasti. Ravno tako ni plasi na snežiščih, v katere se sonce ne more opirati z vso silo.

Ce pride turist na tako snežišče in ga hoče prečkati — drugega izhoda navadno nima, ker je nad njim strma stena, pod njim pa neprehoden prepad —, si z gozjenji sproti vsekava v zbečlonar sneg posamezne stopinje; pomaga pa si po potrebi še s cepinom. Če turistu na takem visočem snežišču izpodrsne, je zapisan skoraj neizogibni nesreči: na snežišču samem se ne more zlepa ustaviti, posebno če drsi po njem v ležeci legi. Edina možnost je, da med drsenjem zapiše cepin z vso silo v sneg in da se potem na cepinu zadrži; včasih se posreči to tudi tako, da — če drsi z nogami naprej — zavre s petami. Vendar se to le redko posreči. Po mnenju planincev je v takih primerih treba — če je to le mogoče — vsilati ter nekako smučati na čevljih (pri tem se še v večini primerov lahko opira na cepin) proti strani snežišča. Turist mora skušati, da v posvečni smeri doseže prod še prej, predno se snežišče nad prepadom konča. Nesrečje je bilo že smrtnih nesreč tudi radi tega, ker se je turist, ki je opazil tovariša, kako drsi po snežišču, hotel mu pomagati, pogljal na snežišče, a je obenem s tovaršem zdrsel čez prepad.

Erjavca sta izkušena planinca in plezavca in sta tudi taka snežišča mojstrsko obvladala. Jaz pa sem bil zadovoljen, da na takih mestih nisem bil sam...

Varljivi sneg

Ponekod snežišča niso bila preveč dolga. Kazalo je, da je tudi na teh mestih sneg tak, kakor običajno: da je nagrmaden na megle debelih plasti, ki so trde. Je pa več deset metrov globoka razpoka. To razpoko sneg popolnoma zamaskira in včasih tudi najprevidnejši turist stopi na tako plast snega brez vsake najmanjše zle slutnje. Naleteli smo na več takih primerov: bil je sneg, kakor povsod in človek bi brez premisleka stopil na plast. Pa je udaril kateri izmed Erjavškov kakor ob vsakem sumljivem primeru, s cepinom po snegu: nankrat se je sneg udril, utrgal se je na dolžini več metrov ter se zrušil v globoko razpoko. Če bi sneg zrušila neprevidna človeška noga, bi za turistu pomenilo to gotovo nesrečo. Včasih se take plasi zrušijo šele potem, ko so primerno obremenjene: ko stopi na nje šele več turistov.

Varljivost snega je torej ena izmed najvažnejših okolnosti, s katerimi mora računati vsak previden turist.

Sestanek sredi skalnatih grebenov

Proti enajsti uri smo prilezli čez južno skalovje in prodovje Skute na Slemo. Tu smo malo prigriznili. Na levi strani lik nad nami je ves ozarjen odbijal sončno svetlobo vrh Skule, nam nasproti pa Kranjska in Stajerska Rinka. Sredi odpočivanja in sredi pomenkov smo nankrat zaslišali z vrha Rinke vrisk. Erjavška sta takoj skočila pokonci, ker sta že spoznala glas — svojih dveh bratov, ki sta prispela z druge strani na Rinko in s katerima sta bila zmenjena, da se najdemo opoldne na Malih prodirih nad Turškim žlebom.

In res smo se kmalu nato sestali na križišču markiranih poti, ki vodijo s tega mesta v vse smeri: v Turški žleb in mimo na Kamniško sedlo, na Skuto, na obe Rinki in proti Cojzovi koči. Tone in Lojze Erjavšek sta prišla od Češke kočje. Pregledala sta vse žlebove, kočanje in prepade okrog Zrela, pod Dolgim hrbtom, od tam sta preko Savinjskega sedla zlezla na Stajersko Rinko, od tam na Kranjsko Rinko ter prišla navzdol na Prode. Tudi ona dva kljub naporom nista našla prav nobene sledi.

Sestanek na razpotju je bil prav kratek in skoraj lakoničen: povedali so si med seboj, da niso nič našli, razdelili so si nadaljnje smeri ter se dogovorili, da se zvečer najdejo v koči na Kamniškem sedlu. Potem je samo še napravil vsak en požarek in po 20 minutnem sestanku so si že oprtali nahrbtnike, cepine in vrvi ter se razšli: Lojze in Tone proti tencnom pod Turško goro in naprej na Zmavcarje, Kolčice na severno stran Brane proti Bošnjani. Priključil sem se zopet Petru in Francu, a smo šli skupaj le še do Turškega žleba. Vanj se je potem spustil Peter, ki ga bo temeljito pregledal in s spodnje strani prišel na Kamniško sedlo. S Francetom pa sva jo mahnila proti Turški gori. Nekaj pod vrhom, predno sva se ločila, je France napisal še najmočnejše poročilo za SPD v Kamniku ter mi dal poročilo s seboj. Nato sva se nad nekim prepadom ločila: France se je začel spuščati v prepad, jaz pa sem nadaljeval pot na Kamniško sedlo in od tam v Kamniško Bistrico.

Kje sta pogrešanca?

To vprašanje gre te dni čez vse Kamniške planine, pa tudi sicer po Sloveniji. Mlada jurista Vid Janša in Mladen Mikšič sta bila dobra turista, vsestransko priljubljena in simpatična ter je radi tega zanimanje tem razumljivejše. Spričo take preiskave planinskih terenov nas sicer navdaja tolažilna misel in iskrena želja, da se morda vendarle nista ponesrečila. Je seveda nemogoče, da bi preiskovalci z gotovostjo lahko dejali, da pogrešancev v planinah ni; kajti je nešteto lukni in prepadov, o katerih se kljub vestnemu iskanju ne more trditi, da ni mogoče, da bi padla v katero izmed teh globeli. Je pa na drugi strani čudno, da v smeri, ki sta jo v knjigi v Cojzovi koči označila (Grintovec—Skuta), niso našli prav nobenih sledov, dasi so ravno te terene preiskali izredno temeljito.

V splošnem krožijo govorice, da sta morda odšla pogrešanca v Avstrijo. Dasi želimo, da bi bilo to res in da sta torej še pri življenju, bi bilo v tem primeru čudno to, da se ne javita. Oba imata zaskrbljene sorodnike in zlasti Janša bi svojim staršem gotovo prizanesel vsaj s tem, da bi jim kratko javil, kje da je. Oslane odprta še možnost, da so jih avstrijski organi — če sta morda na avstrijsko stran zšla brez pravih dokumentov — zaprli. Toda tudi v tem primeru bi moralo nastopiti veliko težko razumljivih okolnosti, ki bi preprečile, da bi niti s strani avstrijskih oblasti ne prišlo nobeno obvestilo.

Spričo vseh teh okolnosti je razumljivo, da vleda veliko zanimanje za vsako vest, ki naj bi kakorkoli pojasnila usodo dveh mladih življenj.

Dve žrtvi vode

Eden je utonil v ribniku, drugega pa je odnesla Drava.

Maribor, 22. julija.

V Mariboru samem, v katerem zahteva kopanje vsako leto po 10 in več žrtv, ker je Drava zaradi deročega toka silno nevarna, še letos k sreči ni veliko primerov smrtni nesreče pri kopanju. Pač pa jih je zato več v okolici. Na en dan sta se dogodili kar dve taki nesreči, prva v bližini Limbuša, druga pa pri Sv. Petru pod Mariborom. V Bistrici pri Limbušu se je šel kopat krojaški mojster in posestnik Ivan Horner v bližnji ribnik, ki je precej plitev. Horner je znal plavati, kljub temu pa je nankrat izginil na globokem mestu pod vodo ter se ni več prikazal na površje. Domači so ga iskali ter slednjič izveleli iz vode, vendar pa je že mrtvega. Najbrže je šel zelo razgret v vodo, pa ga je zgrabil srčni krč, da si ni mogel pomagati s plavanjem. — Druga smrtna nesreča se je pripetila v St. Petru pod Mariborom. V Dravi sta se kopala 15letni pastir Janez Anžel, ki je služil pri posestniku Likovcu Jerneju v Trčvici, ter 12letni Franc Majcenovič. Nobeden ni znal plavati, pa sta šla zaradi tega le v plitvo vodo. Anžel pa si je upal čimdalje globlje ter je zasel do pasu v deroč tok Drave. Nankrat mu je na spolzkem kamnu spodrsnilo ter je padel v vodo. Ni se mogel več vloviti na noge ter ga je Drava odnesla v globino. Ljudje, ki so se zbrali na bregu na kriku malega Majcenoviča, niso mogli nesrečnemu Anželu pomagati ter je utonil. Njegovo truplo je deroča reka odnesla s seboj.

Pogreb dr. Simona Zaleteta. Včeraj popoldne ob pol 4 se je zbrala pred Leoniščem v Ljubljani velika množica prijateljev, stanovskih tovarišev in znancev, da pospremi na zadnji poti rano umrlega dr. Zaleteta. Predno se je začel pomikati dolgi žalni sprevod proti pokopališču pri Sv. Križu, se je od pokopnika poslovil z ganljivim govorom zastopnik Zdravniške zbornice, njegovi prijatelji pa so mu zapeli v slovo žalostno »Človek, glej, v kapeli pri Sv. Križu »Beati mortui«, ob odprtem grobu pa »Vigred se povrne«. Ko so položili krsto v grob, se je od blagega pokopnika poslovil še primarni celjske bolnišnice in mu kot stanovskemu tovarišu z bolesto v srcu izrekel zadnji pozdrav. Številna udeležba iz vseh krajev dovolj priča, kako priljubljen je bil mladi zdravnik vespovod. Naj blaga duša počiva v miru!

† Kanonik dr. Ivan Svetina

Kanonik, vpokojeni gimnazijski profesor in phil. dr. Ivan Svetina se je včeraj poslovil iz zemeljske sedanjosti v večno življenje. Bil je na oddihu v svojem rojstnem kraju v Zirovnici. Včeraj popoldne ga je zadela srčna kap. Pokojnik, mož doslednih in trdnih krščanskih nazorov, je dosegel visoko starost. Ivan Svetina se je leta 1851. rodil v Zirovnici kot sin kmečkih staršev. Na domu je bilo 11 bratov in sester. Zanimivo je, da je bil dr. Svetina krstni oče Motija Cop, oče slovenskega učenjaka Cop. Svetinova stara mati pa je bila sestra Prešernove matere. Se druga zanimivost! Pri novi maši, ki jo pokojnik zapel 2. avgusta 1874. v ljubljanski stolnici, dalje pri zlati in naposled julija 1934. pri biserni maši, mu je pridigoval prelat Tomo Zupan, ki ju je vezala ozka prijateljska vez in je g. prelat izrazil željo, da bi ju tudi smrt združila. Nekaj let je dr. Svetina kaplanoval v Idriji. Pozneje se je vpisal kot slušatelj filozofije na graški univerzi, kjer je študiral matematiko in fiziko. Bil je prav vzoren profesor matematike, ki je znal med dijaki vzbuditi veliko zanimanje za ta predmet. Pri ocenjevanju nalog pa je bil tudi objektivno in skrajno pravičen. Kot veroučitelj je vzgajal dijake v Krstusovih naukih in jim kazal pot poštenega krščanskega življenja. Dolgo let je učil na sedanja humanistični gimnaziji. Kot katehet je poučeval tudi na sedanjem mestnem liceju. Plodonosno, a trudapolno je bilo življenje dr. Ivana Svetine, ki se je udeležil tudi okupacije Bosne in Hercegovine. Literarno se je udeleževal, tako je napisal svoje spomine na Bosno v »Dom in Svet« in je znan kot pisatelj veroučnih knjig. Bodi dr. Ivanu Svetinu, ki je vzgojil mnoge generacije naše inteligence, ohranjen trajen in časten spomin!

Usodne posledice solnčarice

Maribor, 22. julija.

Popotniki, ki so potovali danes popoldne z brzovlakom v Maribor, so bili med poslušala Poljčane in Slov. Bistrica pričre strašnega prizora. V nekem kupeju so se sedele drugimi potniki tri osebe: že starejši mož in žena in mlajši mož, očitno njun sin. Fantu se je videlo, da je bolan. Bil je videti čisto zmešan, kakor da ni pri zdravi pameti. Vso pot je bil nemiren, gledal je skozi okno in včasih sta ga starša komaj pomirila. Komaj pa je brzovlak dobro prevozil poljčansko postajo ter z vso silo drvel proti Slov. Bistrici, je mladi mož za trenutek izrazil nevarnost staršev ter se v hipu pogljal skozi okno. Silen vrisk in krič so zagnali vsi ljudje, oče in mati pa sta bila kakor iz uma. Medtem je vlak že zavozil na prihodnjo postajo, kjer je postal. Tu sta oba starša zvedela, da se sinu prav za prav nič hudega ni prigodilo. Pri skoku iz drvečega brzovlaka je priletel tako srečno na vse štiri, da je dobil le nekaj prask. Takoj se je pobral ter šel do bližnje čuvajnice, od koder so ga spravili na postajo v Poljčanah. Tja sta prišla tudi oče in mati in vsi trije so se peljali potem z osebnim vlakom naprej v Maribor, kjer so jih že pričakovali reševalci, ki so fanta odpeljali v bolnišnico. Piše se Edvard Kudrinski ter je 22letni slušatelj medicine. Doma je iz Visokega nad Jezerom pri Hrudinu. Nahajal se je na potovanju po Dalmaciji v družbi večjega števila tovarišev, ki so priredili posebno eksekuzijsko potovanje. Reveža je zadela pod vročim dalmatinskim solncem solnčarice. Spravili so ga v bolnišnico v Gračacu, kjer je prišel zopet k sebi, ostale pa so posledice solnčarice v obliki zmedenega uma. Iz bolnišnice so obvestili starše na Češkem. Oče in mati sta se peljala po sina ter se z njim danes vračala z brzovlakom. Med potjo so se pojavile zopet posledice obolelosti in fant bi bil skoraj plačal svoj skok iz brzovlaka z življenjem.

Ptuj

Ptuj, 22. julija.

Velik požar na Dravskem polju. Preteklo nedeljo 19. t. m. okrog 2 se je nenadoma zvasnilo nebo nad vasjo Pongerei pri Cirkovcih. Pri posestniku Francu Belcu je v kolarnici izbruhnil požar, ki se je razširil še na dve parni, skedenj in drvarnico, ki je vse skupaj zgorelo do tal. Zrtev požara je tudi okrog 8.000 kg žita, 10.000 kg sena ter vse gospodarsko orodje. Škoda se ceni na 40.000 Din, ki pa je krila z zavarovalnico. Gasilec iz Sikoli pri Cirkovcih se je posrečilo požar omejiti in ubraniti stanovanjsko hišo ter ostala sosedna poslopja. Kako je prišlo do požara še ni ugotovljeno, sumi se pa, da je bil ogenj podtaknjen in vršijo orožniki tozadevne poizvedbe. Francu Belcu je že lansko leto zgorela domačija in si je komaj dozidal, odnosno popravil novo domačijo.

Obšutna kazen za tatvino kolesa. Preteklo nedeljo je šel Ivan Zgeč, najemnik na Bregu pri Ptuj, za hip v gostilno Strašil na Bregu. Za ta trenutek je pustil svoje kolo v gostilniški veži. Ko pa je čez nekaj trenutkov hotel oditi, je videl, da je kolo iz veže izginilo. Sum tatvine je takoj padel na 23letnega Mihaela Vidoviča iz Sv. Trojice v Halozah, ki se je takrat nahajal v gostilni in nenadoma odšel. Orožniki, ki so bili o tatvini obveščeni, so tatu že naslednji dan izsledili in aretirali. Ker je Vidovič brez stalnega bivališča, so ga izročili sodišču. — V torek, 21. t. m. se je vršila tozadevna razprava. Kljub temu, da je Vidovič tatvino priznal, ga je sodišče obsodilo na dva meseca strogega zapora; kazen je takoj nastopil. Je to sicer obšutna kazen, vendar je popolnoma utemeljena, ker se tatvine koles vedno bolj množijo in kolosariji niso več varni pred temi temnimi elementi.

Strelna zažgala vinčariljo

Maribor, 22. julija.

Snoči je divjala nad Mariborom in okolico močna nevihta, med katero je udarjala strelna. Usoden je bil udar strele na Kozjaku, kjer je tresčilo v vinčariljo grofa Attemsa, v kateri živi vinčar Ivan Zamuda. Strelna je zažgala streho na vinčarilji ter udarila skozi strop v sobo, kjer je zadela vinčarja Zamudo ter ga opadla na levem boku in levi nogi. Zadala mu je občutne opekline. Skozi tla je šinila potem v zemljo. Vinčarilja je zgorela s blevom in prešo vred do tal ter znaša škoda 20.000 Din. Jedva so se oteli živino iz gorečega hleva.

Naročajte in širite „Slovenski dom“!

Ljubljana danes

Koledar

Danes, 23. julija: Apolinarij.
Jutri, petek: Kristina.

Nočno službo imajo lekarne: dr. Kmet, Tyrševa c. 41; mr. Trnkoczy dčd., Mestni trg 4 in mr. Uštar, Selenburgova ul. 7.

Avtoizlet: 3.—7. avg. na Dunaj, 3.—11. avg. v Berlin, 7.—9. avg. na Grossglockner, 22.—26. avgusta na vsa jezera Salzkammerguta. Prijave: Izletniška pisarna Okorn, Ljubljana, hotel Slon, telefon 24-45.

Tečaj za popravne izpite na šentjakovski šoli, ki ga prireja »Društvo brezposelnih profesorov kandidatov«, ni v nikakoli zvezi s tečajem, ki se je vršil lanske leto na isti šoli. Zato opozarjamo vse prizadete, da se vpisovanje vrši še dalje vsako dopoldne od 8 do 12 v prostorih osnovne šole na Sv. Jakoba trgu. — Odbor DBPK.

Radio

Programi Radio Ljubljana

Cetrtek, dne 23. julija: 12.00 Simfonične pesnitve (plošče) 12.45 Poročila, vreme 13.00 Glas, spored, obvestila 13.15 Odločki iz op. (plošče) 14.00 Vreme, borza 19.00 Glas, vreme, poročila, spored, obvestila 19.30 Nac. ura: Prijateljski spomini na Stjepana Mitrovič-Ljubina (Marko Rado iz Beograda) 19.50 Harmonika igra koncertno (plošče) 20.10 Slovensčina za Slovence (g. dr. Rudolf Kolarik) 20.30 Prenoš iz Belgrada 22.00 Glas, vreme, poročila, spored 22.30 Koncert ruskega orkestra.

Drugi programi

Cetrtek, 23. julija: Belgrad 1.: 20.00 Pihala 21.00 Predgovor komedija »Oko za oko« 21.30 Dueti 22.00 Prenoš iz kavarno — Belgrad 11.: 20.00 Primorski zvoki in glasovi (Tartaglia) — Zagreb: 20.00 Prenoš iz Belgrada 22.15 Plesna glasba — Dunaj: 20.00 Shawova komedija »Pigmalion« 22.10 Zabavni koncert 23.45 Plesna glasba — Budimpešta: 20.30 Farkasova igra »Nekdo odhaja« 22.00 Glasbena glasba 23.00 Jazz — Trst-Milano: 20.40 Orkestralni koncert 21.45 Storačje glasbena fantazija »Vzela ga je« 22.15 Plesna glasba — Rim-Bari: 20.40 Mincoginova opera »Valka« 21.30 Plesni potpuri ova opera »Morenita« — Praga: 19.30 Salon 20.45 Fialova opera »Doloreska« 22.30 Salon orkester 23.00 Prenoš plesne glasbe iz hotela »Prahaz« v Tatrarski hotel — Varšava: 20.10 Stare melodije 21.00 Poljske narodne 21.30 Arenskega kvinteta 22.15 Plesna glasba — Berlin: 20.10 Plesna glasba — Vsa Nemčija (iz Königswusterhaus) 20.10 Orkestralni in zborovski koncert 22.30 Plošče 23.00 Plesna glasba.

Zagreška nogometna podzveza in S.K. Ljubljana

V nedeljo 19. julija 1936 se je vršila v Zagrebu izredna skupščina zagreške nogometne podzveze, na kateri je bil glavni predmet razgovorov izprememba in sistem državnega prvenstva. Hrvatski klubi se, kakor je znano, letošnjega državnega prvenstva niso udeležili in so proti njemu zavzeli se načelno odklonilno stališče. Iz vseh referatov in govorov je bilo videti nerazpoloženje napram naši vrhovni nogometni reprezentanti: Jugoslovanski nogometni zvezi, češ da favorizira nekatere klube in nekatere podzveze na račun Zagrebčanov.

Nas ta izredna skupščina zagreške nogometne podzveze ne bi prav nič zanimala, kakor nas tudi ne zanima, da nim ne ugaia skupna hiša, v kateri je jugoslovanski nogometni šport in da grozijo, da bodo šli iz te hiše ven ter da bodo morali postaviti svoj lastni dom, kjer se bodo počutili bolj udobno; niti nas ne zanima razmerje med Beograščani in njimi. Da ni bila na programu te izredne skupščine tudi SK Ljubljana in način, kako se je o njej govorilo, bi mi o vsem tem molčali. Tako se nam pa zdi nepravilno, da bi zamolčali, kako gledajo Hrvati na našo SK Ljubljano. Javnost naj bo informirana o tem, odločilni krogi naj pa ob priliki še drugače reagirajo na simpatije, ki jih napram našemu nogometnemu športu gojijo zagreški klubi.

Predsednik zagreške nogometne podzveze, g. Berger, ki je otvoril to izredno skupščino, je najprej govoril o vednem menjavanju sistemov za tekmovalce v državnem prvenstvu in o upravi FNZ, v kateri ima odločilen vpliv BSK. Ta uprava vodi popolnoma hegemonistično politiko in favorizira posamezne klube, ki nimajo nikake reputacije in ki se niso niti pravilno placirali za letošnje prvenstvene tekme. To se vse nanaša na SK Ljubljano, ki jo potem g. Berger napade tudi po imenu in nadaljuje: SK Ljubljana, ki je na čisto protipraven način postala naslednica SK Primorja, odnosno SK Linije, se je priklopala do tega, da igra v letošnjem državnem prvenstvu samo s svojimi izvesnimi zvezami in zaledijem, ki ga je imela v upravi FNZ. Namesto da bi SK Ljubljana v najnižjem razredu, se je naenkrat znašla med najboljšimi klubi v Jugoslaviji.

Objavljamo samo oni del govora, ki se nanaša na nas, da bodo naši čitatelji lažje razumeli, kako gledajo na naš šport Hrvati. Nimamo nikakega razloga zato, da hvalimo letošnji sistem državnega prvenstva, niti da hvalimo upravo JNZ kot idealno pokrovitelico nogometnega športa pri nas. Na noben način pa ne moremo ostati mirni ob dejstvu, ko vidimo, kako nas Hrvati neupravičeno napadajo in omalovažujejo. Mislimo, da smo Hrvatom tudi v drugih športih prav določno dokazali da ne zaostajamo za njimi in da ne razumemo njihovega stališča napram SK Ljubljani, ki je čisto napačen in zavedno krivičen. Vprašamo samo to, kam bi dovedlo naš šport dejstvo, da bi se mi na primer v smučarstvu postavili na tako visoko in izključno stališče kot so se Hrvati postavili v tem primeru.

Ta gonja, ki so jo začeli Hrvati napram našemu nogometnemu športu in njen zadnji odmev jih opazamo, odkar se je ustanovila SK Ljubljana. Quo usque tandem...

Nenadno srečanje z medvedom

Na tako imenovanih Turnirih pri Dolu se je mudil lovski čuvaj v dvornem lovišču. Z daljnogledom je pregledoval teren, nakar je začel v bližini goščav sumljivo gibanje. Na veliko začudenje je naenkrat imel pred seboj velikega medveda, ki se je pa takoj z glasnim rjojenjem pomaknil nazaj v goščo. Iz tega se da sklepati, da je morda ravno ta črni kosmatinec lani napravil toliko škodo našim kmetom, ko je brez usmiljenja trgjal drobnico pod Menino planjo. Kakor je iz tega njegovega srečanja z lovcom razvidno, človeku ta kosmata mrčina ni nevarna.

Varujte se zakotnih pisarjev in dohtarjev!

Nadaljevanje poročila o sleparijah pisarja Blaža

Ljubljana, 23. julija.

Razpravi proti zakotnemu »dohtarju« Ljubljancu Francetu Blažu smo posvetili večjo pozornost in odmerili več prostora, da javnost, osobito priprosto ljudstvo opozorimo pred zakotnimi pisarji in zakotnimi advokati, ki so po večini vsi sleparji. Zakotno pisunstvo je zlasti v Ljubljani močno razpredeno. Ljudje pač raje vržejo denar takim sleparjem, v veri, da jim pomeni napravijo razne sodne zadeve. Mnogo je primerov, ko so prav taki pisarji v zemljiški knjigi povzročili prave zmede in velike sinosti. S tem pa so strankam napravili ogromne stroške. Dances nadaljeujemo poročilo o Blaževih sleparijah. Na torkovi razpravi je sodišče zaslišalo še 2 priči, žrtvi brezvestnega Blaža.

Stara ženica - raznašalka časopisov

V veliko dvorano je bila poklicana priletna ženica Ivanka Zenkova. Stanuje na Polji v Rakovo ješlo, kjer ima barako. Časopise raznaša. Njo je hotel obtožiti Blaž pred sodniki očrniti in je tajil, da bi mu bila dala 5000 Din za razne prošnje. Pravi samo, da mu je podarila nekaj shtakov. Z njim se je reva seznanila, ko je nekoga dne l. 133. nesla na socialno-politični urad prošnjo za podpora. Blaž Francec, ki je bil takrat sluga na tem uradu, jo je na stopnicah prestregel, ji vzel prošnjo in ji obljubil, da ji bo vse lepo uredil.

Zenkova kot priča je jasno in prepričljivo govorila sodnikom. Najprej je omenila: »Vedel je, da imam denar. Pravil in obljuboval mi je, da mi bo delal prošnje na vse kraje in strani za podporo in da bom pristojna v Ljubljani.« Predsednik: »Koliko je od vas izvalil?« Priča: »Oh, več kot 5000 Din. Nikdar mu ni bilo denarja dovolj. Vse je jemal samo za kolke. Pravil je, da mora tja in tja pisati, pa je treba kolkov.« Predsednik: »Kako je bilo s podporo?« Priča: »Obljuboval mi je, da bom dobivala stalno podporo po 300 Din na mesec in da mi bo ta podpora kar od l. 1918. naprej izplačana za vsa leta. Kako bi bil to lep denar? Je naposled reva vzdihnila. Predsednik: »Kdaj ste mu začeli denar dajati?« Priča: »Od l. 1933. sem mu dajala denar. Vedno je prošnje delal. Odgovora pa nisem nikdar dobila.« Predsednik obtožencu: »Se vam ni smilila taka reva?« Obtožencu cinčno: »Nel Saj sem zaslužil. Ni samo meni dajala.«

Na vprašanje sosodnika g. Kralja, če jo je res hotel spraviti v mestno ubožnico, je priča odvrnila, da ne, ampak samo denar je vedno zahteval.

Skoraj jokajoč je Zenkova končala svojo izpoved: »Sem, gospodje, tako nesrečna. Trdo ga sodite! Malo, lešno hišico imam. Govoril mi je vedno, da je pošten in da ima veliko besedo na magistratu. Dala sem mu vsak denar, jaz sem pa bila lačna.«

Blaž je brihten ko hudilč

V Področju pri Domžalah je Blaž našel še drugo žrtve. Bil je to to delavec Tone Zore, ki je imel nekaj prihrankov, a je bil zaradi nekega delikta v Ljubljani obsojen na 6 mesecev strogega zapor. Poskusil je vsa sredstva, da bi dosegel vsaj znižanje kazni, ali pa vsaj pogojno sodbu. Sodbu je že poslala pravomočna. Zore sedaj prestaja kazen. Pripeljan v dvorano kot priča, se je pred sodniki globoko priklonil.

Predsednik priči: »Kako ste se seznanili z Blažem?« Priča je v živahnem in resignirano-saljivem tonu opisoval vso dogodivščino. Začel je: »Ta-le Bevc mi ga je prikramdiral. Temu sem povedal, da sem bil v Ljubljani obsojen na 6 mesecev. On mi je dejal: Imam v Ljubljani človeka, ki te bo čisto ven zmazal. Odvrnil sem mu: Saj sem imel advokata, pa ni šlo. Bevc: Je premeten in brihten ko hudilč! Povedal mi je Bevc, da je njegov oče visok finanec, ki ima vse sodnike za prijatelje in ta lahko vse napravi.«

Blaž se predstavi Zoretu

Priča je nato Bevcu omenil, da bi se rad z »novim dohtarjem« seznanil. Bevc mu je obljubil. Bevc mu je tudi zatrjeval, da »gospod dohtar« ni drag. Računa samo »štempeljne« in druge stroške. Prošnje napravi zastoni.

Predsednik: »Kako je šlo naprej?«

Priča: »In drugi dan me je že obiskal neki gospod. Predstavil se mi je: dohtar Francec Blaž! In jaz njemu: Tone Zore ko zmerom. Povedal sem mu svoje težave in ga vprašal za račun. Pa je dohtar odgovoril: Vse se bo lahko uredilo. Ni težka stvar. Ko sem mu povedal, da je sodbu že pravomočna, je pristavil in z roko zamahnil: Vseeno! Bomo vse lepo napravili. Nič ne bomo računali.«

Predsednik: »Kako je bilo z računom?«

Priča: »Blaž mi je rekel: Nič ne bomo računali. Dam si glavo odrezati, če boste le 1 uro, kaj eno minuto, sedeli. Za prve stroške je na listek izračunal 288 Din. Dal sem mu 290 Din. Pozneje mi je kazal receptis, da je že prošnja po pošti poslana v Zagreb na stol sedmorice. Prošnjo pa je poslal tudi na ministra v Belgrad. Ker se je v kolkih pomotil, je zahteval še 120 Din. Dal sem mu jih.«

Na 3 mesece znižana kazen

Priča je dalje omenil, da je dal obtožencu 400 Din za to, da bi bila razprava v Zagrebu tajna. Obljuboval je, da bo dosežen velikanski uspeh. Priča je nato omenjal: »In prišlo je belo pismo iz Zagreba, da se mi zbijejo 3 mesece od kazni. Bil sem prav vesel. On pa mi je nagoval, da je treba stvar gnati še na višjo instanco. Za stroške je zahteval 350 Din. Obljubil mi je, da bo za mene dosegel pomiloščenje. Prošnjo da bo napravil na Zagreb in Belgrad. Zahteval je denar. Z ženo sva bila vesela in dala sva mu poleg 350 Din še 150 Din.«

Eno veselo, drugo žalostno pismo

»Čakal sem nekaj časa,« je nadaljeval Zore svojo povest. »Čez 8 dni pa sem po pošti dobil kar dve beči sodni pismi. Moj Bog! Odprl sem prvo. Od veselja sem poskočil. V sodnem pismu je stalo, da sem pomiloščen. Vse je bilo tako lepo napisano. Z ženo sva se veselila. Odprl sem še drugo pismo. Nisem sam sebi verjel! Notri je bil iz Ljubljane od sodišča poziv, da moram v 10 dneh nastopiti svojo kazen 6 mesecev. Vrte lo se mi je v glavi.«

„Nekdo se norca brije iz vas“

Priča Zore je ves poln stvar razodel sosedu. Ta mu je dal svet: »Tonček! Jutri se takoj odpelji v Ljubljano na sodišče. Tam je dober sodnik g. Gorečan. Ta ti bo vse lepo razložil. Priča je res tako storil in se odpeljal v Ljubljano. Pri vratarju justične palače je povpraševal, kam naj se obrne. Vratar ga je napotil v sobo št. 92 kazenskega oddelka. Priča dobesedno: »V sobi št. 92 so me spraševali, kaj da bi rad. Pokazal sem jim pisma in prosil za informacije. Eden gospodov mi je dejal: »Kaj pa zahtevate od nas? Saj vidite, da ste pomiloščeni!« (Prav rafinirano je izvedel to stvar. Na prvi pogled se na sodišču niso spoznali falzificiranega sodnega sklepa iz Zagreba.)

Priča Zore je po malem oddihu veselo nadaljeval: »Gospodom tam v sobi št. 92 sem pokazal še drugo pismo rekoč: Kaj pa ti pomeni? Kar ostreli so gospodje... Noben mi ni mogel sprva pojasniti. Prišel je starejši gospod, pogledal pisma in dejal: »Iz vas se nekdo norca brije. Kar v arest pojte, bo najbolje!«

Še enkrat v sleparjevih krempljih

Zalosten je Tone Zore odhajal iz justične palače v smeri proti Prešernovemu spomeniku. Pri frančiškanski cerkvi mu je, kot bi ga s tal izvlekel, prišel nasproti Blaž, ki ga je lepo pozdravil: »Servus, Tone! Kaj pa delaš v Ljubljani?« Zore mu je jezno odvrnil: »Kakšno lumparijo ste mi napravili?« Pokazal mu je obe pismi. Blaž je prebral. Priča Zore je nadaljeval svojo izpoved: »Ko je Blaž vse pregledal, je jezno odvrnil: Vse to je lumparija! Kar na pošto k telefonul Tam bomo govorili s stolom sedmorice v Zagrebu. Oba bova takoj govorila s predsednikom. Sva sva na pošto.« Senatni predsednik priči: »S kom ste govorili po telefonu? Ste govorili z Zagrebom?« Priča: »V gajbi mi je dal slušalko. Po telefonu je nekaj brnelo. Prosil sem ga, da naj on opravi in govori.«

Halol Halo! Zagreb, stol sedmorice?

je začel Blaž v telefon govoriti. Gospod predsednik! V zadevi Zore! Ni prišla amnestija? Kaj ne dal Tako je! Se k vam pripeljem, da uredimo.

Blaž je še nekaj časa govoril v telefon. Sam Zore je bil prepričan, da res govori s predsednikom stola sedmorice. Po končanem pogovoru je Blaž dejal: »Hitro bežimo v Zagreb! Vse bo v redu!«

Zastonj vožnja v Zagreb

Ker je Zore imel pri sebi 30 Din denarja, sta se oba sprvim vlakom odpeljala v Zagreb na stol sedmorice. Blaž je Zoretu vodil okrog in mu pripovedoval različne zgodbe. Naposled sta prišla do nekega sluga, s katerim je bil Blaž v daljšem pogovoru in mu tudi razkazoval amnestijski laži-dekret. Sluga je nato pristopil k Zoretu in resno pripomnil: »Brez skrbi! Vse v redu!« Zore je bil oškodovan vsruga za okoli 1300 Din, celo trdi, da za 1600 Din.

Predsednik obtožencu Blažu: »Ali ste pisali amnestijski dekret?« Obtožencu Blaž rezko: »Nisem pisal!« Predsednik: »Saj je vaša pisava.« Sodnik g. Kralj priči Zoretu: »Sedaj ste se prepričali, da je Blaž res prebrisal ko hudilč.«

Na predlog branilca in državnega tožilca, da se izvedejo še poizvedbe o poštnih receptisih in da se povabijo k razpravi še druge priče, je bila nato razprava preložena na nedoločen čas.

Zopet požar v neveljski občini

Kamnik, 23. julija. Tedni se je zopet pojavil v noči požar, ki je očitno podtaknjen. Tovarniškemu delavcu Antonu Flerinu na Vrhpolju štev 8 je začel goriti pred kratkem zgrajen kozolec. Gasilci in sosedje so bili takoj na delu, ki so zmetavali deteljo iz kozolca in ga na ta način rešili, da ga ni uničil požar. V veliki nevarnosti je bila v bližini stoječa hiša in gospodarsko poslopje.

Obrtna razstava kamniških in okoliških obrtnikov

Obrtniki — člani »Obrtnega društva za okraj Kamnik v Kamniku« — ki je popolnoma samostojno, priredi v letošnjem letu svojo drugo razstavo, ki bo otvorjena od 2. do 16. avgusta t. l. pod častnim predstvom gosp. Janka Polaka — usnarja in trgovca v Kamniku. Razstava bo v vseh prostorih narodne šole v Kamniku.

Da je razstava za splošno obrtništvo velikega gospodarskega pomena, zadostuje dokaz, ker je že sedaj pripravljenih nad tretjino več razstavljavcev kot lanske leto in bodo zastopane različne obrti: mehaniki, ključavničarji, kleparji, orodni kovarji, mizarji, kolarji, pečarji, tapetniki, oblačilna stroka, tkanine in še razni drugi.

Maribor

Mestni župan dr. Alojzij Juvan je odsoten ter ga nadomešča v vodstvu občinskih poslov podžupan Franjo Zebot.

Kršćanska ženska zveza za Maribor in okolico opozarja članice in člane, da se udeležijo v nedeljo, 26. t. m. procesije pri Sv. Magdaleni.

Izlet okoli Pohorja priredi s svojim avtokarom »Rdeči Francek« avtobusni promet Mestnih podjetij v nedeljo, 26. t. m. Odhod z glavnega trga ob 6, povratek v Maribor ob 22. Vožnja etane le 55 Din. Prijave sprejema pisarna avtobusnega prometa na Glavnem trgu.

Nabava pšenice za vojaštvo. Od 20. avgusta naprej bo nakupovala v vojaškem intendantskem skladišču vojaška komisija pšenico od kmetov po najvišji ceni ter jo takoj plačala. Komisija bo poposlovala dnevno od 7 do 12 in od 14 do 18.

Magdalenska nedelja bo v nedeljo, 26. t. m. Pri župni cerkvi sv. Magdalene v Mariboru bo tradicionalno žegnanje z veliko cerkveno slovesnostjo.

Prvenstvo podincev v lahki atletiki bo v Mariboru v petek, soboto in nedeljo. Lahkoatletski miting priredi poverjenišvo JLASa. Za tekmovalanje, ki se vrši v vseh panogah, vlada veliko zanimanje.

Pojasnilo glede legitimacij orož. upokojencev

Društvo orožniških upokojencev za Jugoslavijo s sedežem v Ljubljani pojasnjuje na številna vprašanja glede železniških legitimacij sledeče:

1. Po novi uredbi ima vsakdo od upokojencev in njih svojeje pravico na 24 voženj letno.

2. Vsi lastniki za leto 1936 potrjenih legitimacij, ki so izrabili dotedanje 3 vožnje, naj predložijo legitimacijo finančni direkciji obenem s kratko prošnjo za vložek. Istočasno naj vsak pošlje po položnici za vsak vložek 2 Din. Ta znesek se ne more priložiti prošnji v znakmah. Položnice za dravsko finančno direkcijo se dobe pri davčnem uradu. Položnice brez štev. čekovnega računa, ki se dobe na vsaki pošti, je treba opremiti z štev. 10011 na račun dravske finančne direkcije v Ljubljani. Zaradi hitrejšega poslovanja naj se tej kratki prošnji priloži tudi odrezek nakazila pokojnice.

3. Moški družinski člani imajo pravico do take legitimacije do polnoletnosti, iegleda na to ali oiskujejo šolo ali ne. Pogoj je le ta, da so nepreskrbljeni in odvisni od očetove oskrbe. Ako je takim legitimacija odvzeta in se nahaja pri direkciji, dobe isto nazaj na podlagi prošnje, predložiti pa morajo sliko, ker je prejšnja iz legitimacije odstranjena.

4. Hčerke, ki so nepreskrbljene dobe ne glede na starost, odvzeto legitimacijo nazaj in sicer do omožitve. V drugem glej ad 2 in zadnji odstavek od 3. Prošnji je pa treba v tem slučaju priložiti samski list in potrdilo občine, da nima lastnih dohodkov nad 200 Din mesečno. Vsi oni družinski člani pa, ki imajo morda take legitimacije še doma, morajo iste prošnji priložiti.

5. Ločene žene, ki ne žive z možem v skupnem gospodinjstvu, nimajo pravice do legitimacije.

6. aZ leto 1937 bodo dobili vsi nove legitimacije proti predložiti nove slike z imenom na nasprotni strani in gotovini v znesku 20 Din.

7. Glede vložkov je to, da jih trenutno še ni na razpolago in zato naj vsak najprej izrabí vse dotedanje vožnje in ne delati takoj sile in nujnosti finančni direkciji. To bo dalo zopet dosti dela, kar se naj upošteva. Po možnosti in vrstnem redu bo čimprej vsem ustrezno. — Lipoglavšek, t. č. predsednik.

Tretji izletniški vlak Ljubljana-Jesenice

Ponovno opozarjamo občinstvo, da vozi ob nedeljah in praznikih na progi Ljubljana-Jesenice tretji železniški vlak, ki odhaja iz Ljubljane gl. kol. ob 6.45, t. j. pol ure pred rednim potniškim vlakom. Običajno je na redni potniški vlak ogromen naval potnikov in se pritožujejo radi pomankanja prostora, medtem ko je samo samo pol ure pred njim vozeči izletniški vlak le slabo zaseden. Zadnjo nedeljo je imel redni potniški vlak 1.200 potnikov, izletniki pred njim pa samo 200 potnikov.

Ker je vožnja dolgih potniških vlakov na gorski progi Ljubljana-Jesenice neuprikladna in celo opasna za varnost prometa, zato je bil vpeljan v razbremenitev rednega vlaka še tretji izletniški vlak.

Priporoča se torej občinstvu v njegovem interesu, da se poslužuje ob nedeljah in praznikih prvenstveno tretjega izletniškega vlaka ob 6.45, kjer mu je udobna vožnja zagotovljena.

Dne 22. julija 1936 v Gospodu umrl

dr. Ivan Nep. Svetina

gimnazijski profesor v pok., duhovni svetnik, častni kanonik, biseromašnik, dolgoletni skrbni predsednik Ljubljanske dijaške in ljudske kuhinje

bo pokopan v petek, 24. julija, ob pol desetih na Breznici. Kdor bo mogel, ga pride počastiti na njegovi zadnji zemeljski poti, s hvaležno molitvijo pa se ga bodo spominjali vsi njegovi sotrudniki in podpirani bivši dijaki.

Ljubljana, dne 23. julija 1936.

Društvo dijaške in ljudske kuhinje v Ljubljani.

Prvi kolonisti v Južni Afriki

Trgovci in ne kolonisti

Južna Afrika, ali kakor jo imenuje tudi »dežela belega človeka«, je dajala v začetku 19. stoletja svoja bogastva ljudem, ki jih lahko imenujemo popolnoma svobodni kolonisti. Prvi belokolci, ki so se tjakaj naselili, niso bili zastopniki kake narodnosti, ampak trgovske družbe. Ko je nizozemsko-vzhodnoindijska družba stopila pod kopno, ni imela namena, da bi tu zagotovila in ustanovila evropskemu človeku nov dom, pač pa samo, da iz te zemlje skuje denar. Vprašanje kolonizacije je bilo torej daleč zapostavljeno pred velikimi trgovskimi kupčijami. Tako je moralo preteči celih 50 let, predno je prišlo do tega, da je v tej deželi, kjer so se naselili prvi kolonisti, ki so iskali le svoje koristi in niso bili podrejeni ali odgovorni kake oblasti, prešli do besede prvi uradniki, katerega moč in vpliv je tudi kaj zalegel. In še nadaljnjih 40 let je šlo mimo, predno je ta visoki uradnik dobil naslov in čast guvernerja. Iz teh svobodnih naseljencev, ki so vedno bolj težili za tem, da se odtegnejo vsaki kontroli, ki so jo smatrali za kvarno znanje ter bežali v nepregledne in nepoznane gozdove Južne Afrike — v to tokrat še bolj divjo pokrajino kot danes, se je izluščilo jedro burskega naroda. Holandska uprava, ki je vsakomur vse dovoljevala, kar seveda ni bilo dobro za njihovo trgovino v teh krajih, je bila tudi vzrok, da so se namotenje mogli tod naseljevati tudi ljudje drugih narodnosti, med katere moramo v prvi vrsti prišteti tudi Nemce. Angleška in nizozemska znanstvena dela, ki obravnavajo južnoafriške pokrajine, so znova potrdila, da je med 1593 predniki sedanjih Burov, ki so se priselili v bogato Južno Afriko od leta 1657. do 1807., bilo 842 Nemcev, 529 Nizozemcev, 86 Francozov, 39 Dancov, 36 Švedov, 14 Flamcev, 11 Norvežanov in samo dva Angleža.

Za in proti suženjstvu

Na koncu 18. stoletja so Nizozemsko preplavili revolucionarni Francozi. Princ Oranski se je zatekel v London kot zastopnik one stranke, ki je hotela s pomočjo Angležev utrditi svoje postojanke na skrajnem južnem koncu Afrike in spodburiti Nizozemce. Anglija je res naenkrat zasedla to deželo, pri tem pa napravila težko pogreško, ki je precej kvarno vplivala za Angleže glede burskega vprašanja. Angleški častniki so zahtevali od zastopnikov Burov, da priznavajo prostovoljno angleško nadoblast, ker da le ta more ohraniti suženjstvo. Istočasno pa je tudi Francija začela opozarjati na to, da utegnejo kake strogi ukrepi za emancipacijo suženstva, ravno tako upropasti Južno Afriko, kakor se je to zgodilo na otoku Martinique. Angleži so sami uvažali sužnje tja in jih prodajali Burom. Ti pa z njimi niso ravnali pretrdo.

Ko je južnoafriška kolonija leta 1815 prišla v angleško oblast, je bila holandska vlada pod pritiskom močnega ljudskega gibanja, ki je brezobzirno zahtevalo najhujšo borbo proti nim, ki imajo na svojih domovih še vedno sužnje, ker da je to

višek barbarstva. Buri so se seveda takim nameram odločno uprli in so zahtevali za primer, če le ne bi drugače šlo, kakor da se odpravi suženjstvo, vsaj primeroma odškodnino v kakršnikoli obliki. Toda način, kako so z njimi ravnali Angleži, ko so jih izigrali z zakonom o odpravi suženstva, ko so jih obremenjevali vedno z novimi davki, ko so celo škruvali in čuvali številne razbojniške tolpe, ki so neprestano napadale Bure, je prinesel odločitev, da so se začeli Buri odtegovati angleški nadoblasti. To so smatrali za edini izhod iz tega neznosnega stanja, ki je zavladovalo med prvimi kolonisti in pozneje priseljenimi Angleži.

Zaradi nezadovoljnosti selitev

Leta 1835. pa je prineslo odločitev. Tedaj je bilo požganih na severnovzhodni meji na stotine burskih hiš, na stotine razrušenih, ugrabljenih na tisoče in stotisoče njihovih lepih domačih živali. Mnogostevilni Buri so tedaj uvideli, da jim ni obznanja in so se odločili, da prodajo svoje domove in se izselijo. Med temi kupci so bili po večini Angleži in Škotje, ki so s podporo angleške vlade prišli sem leta 1820. Maja meseca leta 1836 se je začelo pravo bursko preseljevanje, ko so Buri začeli prehajati preko severnovzhodne meje. Ta njihova odločitev pa je kaj prav prišla Angležem, kajti že v nekaj desetletjih se jim je posrečilo osvojiti si mnogo obširnejše pokrajine v Južni Afriki, kakor pa so jih 200 let prej imeli za svoje izrabljane prvi tuji naseljenci tamkaj, Nizozemci. Čez kakih 10 let po prvi selitvi Burov je to gibanje postalo že tako izdatno, da je letno odhajalo iz teh dežel po več kot 1000 ljudi. Zdi se skoraj, da je to izseljevanje bilo prav po gođu Angležem, kajti ti niso izdali nikakega ukrepa, da bi to preseljevanje zatrli ali pa vsaj skušali omejiti.

Od obeh skupin, ki sta šli komaj deset oseb, so prvo domačini v bojih pobili, tako da sta ostala samo dva otroka, ki sta pozneje dorasla med divjaki, druga pa se je zatekla v portugalski Delagoa-Bai, ki je po dolgoletnem tavanju poiskala tod zavetišča, a je na tropski mrzlici skoro izumrla. Prva večja skupina, ki je šla kakih dvesto mož, je prekoračila v avgustu 1836 reko Orange. Vojil jo je Henrik Potgieter. V gotovih presledkih so sledile temu še druge čete. Po več mesecev trajajočem težavnem polovanju so se prvič za dalj časa ustavile ob reki Vaal, da si tam poiščejo zemlje, ki bi bila ugodna za trajno bivanje. Vse naokoli so bili obširni gozdovi na hribovitem svetu in izborni z visoko travo poraščeni pašniki, ki so bili za te priseljenke nad vse vabljivi. Sklenili so, da ostanejo tu za stalno.

Z dežja pod kap

Tedaj pa se je zgodilo, da so naleteli nanje prednje čete bojevitih domačinov, ki so bile ravno na zmagoslavnem pohodu proti jugu, da si pridobijo nove zemlje. Med potjo so se jim pridružila še številna plemena in se z njimi vred bojevala z vsakomur, kdor se je skušal upirati.

Pogled na Španijo v revoluciji: Pikčasto označeni kraji so v rokah upornikov.

Zamorec Tyaka, ki je bil prej samo poglavar rodu Bantu, je postal sedaj voditelj vseh združenih sil različnih narodnosti in plemen, ki jih je priklenil nase s strogo vojaško disciplino. Gibanje se je začelo v zaledju vzhodnoafriške obale in hitelo kakor plaz proti jugu. Vendar pa so tudi v tej vojski nastala med posameznimi voditelji nesoglasja. Višji poveljnik Mosilikatze se je odcepil od Tyaka. Da bi ušel njegovi osveti, je pri nadaljnjem prodiranju za seboj pustil vse, polja in vasi, prebivalce je zatiral in pobijal. S tem je hotel ustvariti svojim nasledovalcem neprodorno pokrajino.

Spopadi s črnici

Oddelek teh čet je zadel ob reki Vaali na Bure, ki so ravno bili na lovu na slone. Le dva sta ostala pri teh spopadih še pri življenju, sovražniki pa so bili tihi za petami. Hitro so Buri postavili svoje dolge vozove v štirikot, prednje pa nametali razne ovire kakor trnje, vejave itd. Le nekaj trenutkov je poteklo in že so se pojavili oddelki črncev. Boji so trajali ves dan. V taborišču je bilo 36 Burov, a le dva sta v tem boju padla. Čez nekaj mesecev pa je tolpa črncev zopet napadla Bure. Bitka je bila še hujša. Ženske so polnile svojim možem puške, pomagali pa so tudi otroci in bili pripravljeni, da napadejo sovražnika z vročo vodo, če bi se mu posrečilo, da se prerije mimo bojnih voz v taborišče. Napad je bil tudi to pot odbit, čeprav so črnici odvedli s seboj veliko število goved in ovc.

Nazaj na jug

Med tem pa je nastala velika sprememba tudi v vrstah plemena Zulu. Poveljnika Tyaka je ubil njegov rodni brat Dingana in se polastil njegove časti in položaja. Vzel si je za prvo nalogo, da poišče Mosilikatze, in se masčuje nad njim kot nad veleizdajalcem. Na visoki ravnini, na kateri je pozneje nastala država Oranje, se je zbralo okoli 1000 voz. Sklenili pa so Buri, da si za svoje stalno bivališče poiščejo kraj bolj ob obali, kjer so se naselili leta 1929. Angleži. Ker je burska vojska pod poveljstvom mladega Dingana ravnala zelo milo z vsemi prebivalci v onih pokrajinah, skozi katere jo je vodil prej Tyaka, in celo vrnila vso zaplenjeno živino, jim je bila pot do vzhodno ležečih pokrajin neovirana. Toda nekega dne je bila vojska Burov nenadoma napadena od plemena Zulu, ki je privedlo na bojišče okoli 100.000 borcev. Krvavo bitko so Buri izgubili, poleg tega pa se vse prej naplenjeno premoženje. V burskih vrstah je vladala taka pobitost in obup, da se je večina teh ljudi končno odločila, da se vrne nazaj v svojo prvotno domovino na južni konec Afrike.

Leta 1838 pa so Buri odločno premagali pod

poveljstvom Andreja Petoriusa Zulukafre. Čete Dingana so bile popolnoma uničene. Ostanki so se podali sedaj ravno tako kakor nekoč čete Mosilikatze nazaj proti severu. Buri so si poiskali primeren prostor za stalno naseljevanje in so si tudi zagotovili primerno varstvo pred Angleži na jugu.

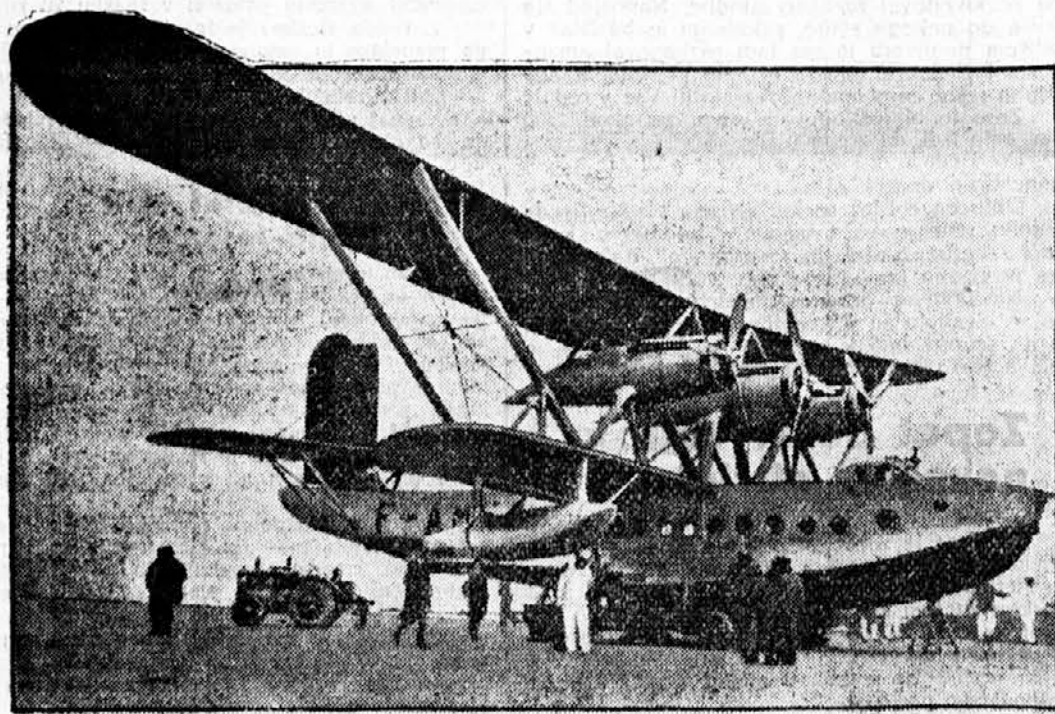
Burska republika Natal je leta 1839. ustanovila svojo prestolnico v mestu Pietermaritzburg. V njej se je nastanila vlada, ki ji je napravila konec četa Anglija s svojo tako imenovano bursko vojno.

Lev in kri

Levi in tigri so zadnja filmska moda. Ameriški raziskovalec Floss, ki je po naročilu iz Hollywooda posnel divje zveri v južnoafriškem pragozdu, pripoveduje med drugim o nekem starem zamorcu. Mož je postal bogat, ker je imel lonec klejaste črnkastordeče maže. Njegovi na potovanje ali lov namenjeni rojaki so drago plačali drobne kepe čudežne snovi, samo do polovice grama, v prepričanju, da jim bo obvarovala življenje. Mazač je ponosno razodel Flossu, da ima v loncu samo strijeno kri zamorke, ki jo je bil pred leti raztrgal lev. Nekaj je moral premotiti zver, ker ni pohrustala svoj plen. Zamorci so zbrali kri s čarodejnimi besedami in jo dobro spravili, ker je najboljša varstvo zoper zveri. Floss, ki se je hotel prepričati o neresničnosti govoric, je podtaknil ujetemu lačnemu levu tele, ki ga je zaznamoval na čelu z drago mažo. Lev je planil proti letetu, dvignil šapo, a nenadno obstal, volto zarjavel, stisnil rep med noge in se poparjen skril v kot. Drhtel je kakor šiba na vodi. Četrte ure pozneje je takoj raztrgal drugo, neznamovano tele. Floss je hotel preizkusiti čudežno sredstvo še na človeku, a zamorci so se zbal, da si bili prepričani o učinkovitosti mazila. Zatrjevali so, da nikoli ne napade lev potnika, ki nosi mazilo s seboj, ker ga oddaleč zavoha. Floss je hotel uvrstiti prizor v svoj film, a v Hollywoodu so sklenili, da ne bi verjeli gledalci v resničnost dogodka, temveč ga smatrali za izmišljotino režiserja.

Sodnik (obtožencu, ki je bil osumljen, da je ukradel uro): »Ali se čutite krivega?«
Obtožene: »Ne, gospod sodnik.«
Sodnik: »Ste bili že kdaj kaznovani?«
Obtožene: »Ne, še nikoli, gospod sodnik, to je prvič, da sem kradel.«

»Kako pa je z novo sobarico, prijatelj?«
»No, mislim, da je zadovoljna z vami.«

Največje francosko vodno letalo.

Zeleni pekel

Dva dni pred našim prihodom so bolivijske zračne sile metale nad Asuncionom zasmešljive letake. Dva dni po našem odhodu je pa zmeden bolivijski polkovnik blodil po okoliščini pristanišča Bahija Negra. Zaprl so ga kot ogleduha. Ko smo mi vstopili v Zeleni pekel, se je treslo nad njim in po njem grmenje mednarodnega spora. Toda šele okrog Božiča, ko smo dospeli v Santa Cruz, je začela teči kri.

Medtem pa smo sopihali po veletoku navzgor proti najbolj romantični in najbolj nezakoniti pokrajini vse Južne Amerike.

CETRTO POGLAVJE.

Nekaj dni poti vzhodno od Asunciona leži pokrajina Matto Grosso. To je dežela gozdnatih ravnin in močvirnatih pašnikov, zemlja sonca, osamelosti in grešnih žensk. Ta dežela ima samo en zakon, ki ga sestavlja napet, ob boku viseč revolver znamke Smith & Wesson. Teoretično je to pokrajina nebrzdane strahovlade, v kateri se sodniki tresejo za svoje življenje, oproščene lopove pa pogosto zadene smrt takoj, ko zapuste sodišče. Zavratni morilci vrše tu svoje rokodelstvo za 10 šilingov od trupla in prosijo svetnike, naj jim dajo ostro oko in mirno roko. Celo sam predsednik brazilskih združenih držav si ne upa poslati policijskih moči za zločincem, kateremu se je posrečilo

priiti do zavetišča v Matto Grosso, katero obdaja gosta drevesna ograja.

V tej pokrajini prebivajo najprijaznejši in najdobrosrčnejši lumpje vsega sveta. Matto Grosso je skoraj druga Meksika, le da je bolj čeden in bolj moški. Po veliki večini je vsa pokrajina rešena umazane prepirljivosti, katero so poznali prejšnji prebivalci. Matto Grosso ima svojo dušo, ki ni ne črna, ne bela, ne siva, marveč je svetle barve in zna ceniti pogum.

Večina prebivalcev te dežele so rjavi strastni Braziljanci, potomci portugalskih naseljencev iz 16. stoletja. Za Evropejca predstavljajo človeški rod, s katerim je v vsej Južni Ameriki najtežje občeati. Ponosni in vročerkvni so, navdaja jih naravnost bolešno nezaupanje do tujca. Noben človek na svetu ni sposoben, da bi jih vodil, če se kdo prenagli in prehitro udari s pestjo, mu bodo takoj odgovorili z nožem. Pravičen trgovec pa, ki ravna z njimi kakor z ljudmi, lahko naredi z njimi, kar hoče. Braziljancu, ki vam je enkrat priazno segel v roko, lahko brez vseh pomislekov in brez vseh ozirov zaupate.

Med domačim prebivalstvom so pomešani številni zamorci. Njihovi predniki so prišli na okuženih suženjskih ladjah, vklepani v verige iz Afrike sem čez morje. Danes so ti zamorci povečini žilavi, krepki, smejoči se živinski trgovci, ki nad vse ljubijo barvite obleke, v katerih dirjajo čez razbrane ravnine. Človek ni živ, če ni videl, kako takle gaucho v svojih hlačah, katere mu na telesu drži rumena

ovijača, in z ogromnimi srebrnimi ostrogami na škornjih, zažene svojo laso, zanko čez robove drvečega bika. Ko ga bik potem potegnne, se naagne v sedlu daleč nazaj, tako da se prah za njim vrti v gostem oblaku. Res, kdor tega ni videl, ne ve, kaj je svet.

Ostalo prebivalstvo te pokrajine sestavljajo potujoči sirske trgovci, japonski pridelovalci kave in Amerikanci. Sirsi so prebrisani ljudje s posebnimi očesci, ki ljubijo mir. S parom mul, obloženih z vso mogočo pisano kramo, potujejo po deželi in ne škodijo živi duši. Japonci se drže čisto zase. Žive od riža in piva in sedijo po dvajsetih letih dela z lepim premoženjem k počitku, Amerikanci pa pokajo v starosti ne poznajo. V glavnem se bavijo z živinorejo. To so suhi, majhni in strastni ljudje, ki zmeraj trdno zatiskajo usta in imajo ostre poteze v obrazu. Puško imajo neverjetno hitro pri roki. Ošabno zaničujejo vse svoje sosede. Človek sliši njihov smeh sam ob sobotah zvečer, kadar grenki okus izgnanstva in trpko brazilsko žganje v njih razvname spomin na srečnejše čase. Tedaj se krohotajo iz vsega grla.

Spričo te pisane zmede ljudstev, navad in običajev v tej neizobraženi deželi, spričo človeških usod, ki jih je naključje tako čudno zmetalo sem, je človek presenečen, da tu sploh vladajo kaka zakonita pravila. Da presenetljivo učinkuje nanj, da vlada v tej divji pokrajini celo posebno stroga zakonitost. Matto Grosso ima svoje postave. Ostala Južna Ame-

rika seveda trdi, da teh postav nikjer ni. Vsi Amerikanci bi vam prisegli, da vlada v Matto Grosso sama divja morija. Toda to ni res, kljub temu so v tej deželi zakoni in postave.

Značilno zanje je predvsem ravnanje z ženskami. Ženska je last moškega, s katerim je poročena. Tujec, ki pride v hišo kakega prebivalca v Matto Grosso, ne sme računati, da ga bo ta predstavil svoji ženi ali hčeram. Te morajo lepo ostati v kuhinji. Obiskovalec, ki bi kazal kaj preveliko zanimanje za kuhinjsko umetnost, bi namesto kosila kar na lepem dobil kroglo v hrbet.

Tujec se mora tu vesti po strogih predpisih. Tudi če je ves dan sedel na konju in je do smrti truden, vendar ne sme pred hišo stopiti s konja in potrkati na hišna vrata. Čakati mora zunaj plotu na konju in ne sme razjahati, marveč mora na ves glas tuliti: »O de casa!« Na ta klic se prikaže hišni gospodar in mu rad da streho in zastojni prehrano zanj in za njegovo jezdno živinco. Če pa posestnika ni doma, potem mora tujec lačen in žejen naprej, če ne, se morajo dobrosrčne ženske pripraviti na naihuše. Hišna gospodinja je kar lahko do dna in iz vse duše prepričana, da jo bodo pokopali takoj, ko se vrne domov njen gospodar.

Za prešestvovanjem je v Matto Grosso najbolj zasovražen zločin tatvina. Tat velja tam za človeka, ki mu manjka spoštovanja do samega sebe. Zato ga v pustinji kar hitro razsijo bremena življenja, zakaj ponos velja v tem kraju kot najvišja čednost.